

безнадійним романтиком, ліриком у “рожевих окулярах”. Про це переконуєшся, прочитавши, як він болісно, історично-правдиво говорить у своєму “Щоденнику” про долю українського народу: “Читати українську історію треба з бромом, – до того це одна з нещасних, безглузких, безпорадних історій, до того боляче, досадно, гірко, сумно перечитувати, як нещасна, зацькована, зашарпана нація тільки те й робила за весь час свого державного (чи вірніше: півдержавного) існування, що одгризалася на всі боки: од поляків, руських, татар, шведів. Уся історія – ряд, безупинний, безперервний ряд повстань, війн, пожарищ, голоду, набігів, військових переворотів, інтриг, сварок, підкопування. Чи не те саме стає тепер? Тільки хотіли жити державним життям, як починається стара історія: Москва всіма силами вп’ялась і не хоче випустити. З другого боку вже стоїть Польща, наготовивши легіони. Прийшов дужчий, вигнав Москву, одпихнув поляків і сам ухопив за горло й видушує все, що може. Збоку присмокталась і четверта Австрія. А всередині те ж саме. Паршиві шанолюбці, національне сміття, паразити й злодії продають на всі боки: хто більше дасть. Нащадки прадідів поганих повторюють погані діла дідів-поганців. І розшарпаний, зацькований народ, знову безпомічний, жде, якому панові його оддадуть. Вигідніше буде можновладцеві німцеві оддати Москві – оддасть. Вигідніше собі лишити – лишить. Ні, ні української історії, ні українських газет читати без брому, валер’янки або без доброї дози філософського застереження не можна”.

Із думками про возвеличення нашої нації, піднесення України на рівень європейських держав жив і творив В. Винниченко – письменник-романіст, автор оповідань та драматичних творів, філософ, публіцист, митець-маляр. Актуальним гаслом сьогодення звучить заклик В. Винниченка “Стійте усіма силами за Україну!”.

В. В. Олійник

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ В. ДУРДУКІВСЬКОГО ПРО НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ: ДОБА УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917–1921)

Нині в ході розвитку української держави в умовах глобалізації та євроінтеграції актуальним є питання національного виховання школярів. З огляду на це осмислення ідей українських педагогів доби Української революції є доцільним. 1917–1921 рр. – надзвичайно важливий і складний період у житті України та вітчизняної культури. Він характеризується значними суспільно-політичними (політична криза, становлення радянської влади на теренах України, переїзди уряду, а з ним і Міністерства освіти з міста до міста, громадянська війна) та соціально-економічними (криза, відсутність коштів, непідготовленість учительства до змін, брак освітянських кадрів) змінами, що відповідно вплинули на розвиток освіти й школи [1, с. 151; 2, с. 7].

У плеяді українських педагогів, які зробили вагомий внесок у розвиток школи й педагогічної думки в Україні в добу Української революції, гідне місце належить педагогу, директору школи, громадському діячу В. Дурдуківському. У період діяльності українських урядів він брав активну участь у громадському житті: був членом редколегії та активним дописувачем педагогічного часопису “Вільна українська школа”, одним із організаторів Київської “Просвіти” і “Товариства шкільної освіти”, яке 18 березня 1917 р. із допомогою впливових людей відкрило в Києві українську гімназію. Нею стала 1-ша Київська гімназія ім. Т. Шевченка. Це був приватний заклад, але з правами державної гімназії. Із дня її існування В. Дурдуківський працював спочатку вчителем української мови та літератури, а невдовзі (у жовтні 1917 р.) став її директором [5, арк. 1; 4, с. 112]. Основою змісту та напряму роботи закладу послугувала українська культура й особливо постать і творча спадщина Тараса Шевченка – гімназія жила його заповітами. У закладі одним із напрямів національного виховання було відродження народних традицій і звичаїв. Тут постійно влаштовувалися літературні ранки й вечори.

Зазначимо, що проблема національної школи та виховання дуже часто розглядалась у промовах і працях визначного українського педагога, директора школи В. Дурдуківського. Він обґрунтовував національну основу виховання. У своїй статті “Матеріали для шкільних ранків і вечірок в пам’ять Тараса Шевченка” (1918) педагог зазначав: “Як дерево без глибокого коріння, як будинок без міцного фундаменту, так і народ не може нормально і успішно розвиватися без певних, твердих історичних традицій і народних підвалин” [3, с. 145]. Основним підґрунтям національного виховання є традиції та звичаї українського народу. На думку педагога, горе тому народові, якого зрадлива доля позбавила міцного історичного коріння, який втратив органічний зв’язок з історичним минулим, не витворив міцного підґрунтя. У цій же статті В. Дурдуківський закликав освітніх діячів відроджувати звичаї та свята українського народу: “Ми, культурне громадянство, мусимо повернути народові його історичну спадщину, поновити історичні традиції, підвести міцний фундамент під наш державний будинок” [3, с. 145].

Розробляючи проблему національного виховання, В. Дурдуківський обстоював думку, що зміст шкільної освіти й виховання мусить слугувати ідеї відновлення забутих і загублених історичних традицій та витворення міцного, твердого, надійного ґрунту для подальшого широкого, вільного, швидкого культурного розвитку українського народу. А для цього, вважав В. Дурдуківський, потрібно влаштовувати виховні заходи у формі дитячих ранків і вечорів, присвячених видатним українським діячам, визначним історичним подіям. У згаданій статті В. Дурдуківський розкрив організаційні аспекти та форми проведення Шевченківського свята. Він наголошував: “По всій Україні не повинно бути ні одного куточка, ні однієї школи, де б не вшановували пам’ять нашого генія. Ці святі дні повинні стати нашими національними святами” [3, с. 145, 146, 147]. Він вважав, що в

загальноосвітніх навчальних закладах України шевченківські дні для дітей мають проводитися, по можливості, якнайкраще, із читаннями, концертами, виставами, дитячими ранками, вечорами, також повинні організовуватися святкові походи, присвячені великому поетові.

Отже, видатний педагог В. Дурдуківський у період Української революції (1917–1921) значну увагу приділяв національному вихованню учнів. Шкільні свята є одним із засобів такого виховання. У своїх працях порушував проблему виховання учнів на національних засадах (рідна мова, школа, народні звичаї й традиції).

Список використаних джерел

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у ХХ столітті : монографія / Л. Д. Березівська. – Київ : Богданова А. М., 2008. – 406 с.
2. Березівська Л. Д. Українські педагоги про національно-патріотичне виховання школярів: за матеріалами журналу «Вільна українська школа» (1917–1920) / Л. Д. Березівська // Українські педагоги про національно-патріотичне виховання : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. семінару / ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін.] ; [редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Зозуля С. М., Філімонова Т. В. ; літ ред. Редько-Шпак Л. В. ; рецензенти: Сухомлинська О. В., Коляда Н. М.]. – Київ, 2016. – С. 7–8.
3. Дурдуківський В. Матеріали для шкільних ранків і вечірок в пам'ять Тараса Шевченка / В. Дурдуківський // Вільна укр. шк. – 1918. – № 7. – С. 145–156.
4. Сухомлинська О. В. Дурдуківський Володимир Федорович / О. В. Сухомлинська // Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб.: у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. – Київ, 2005. – Кн. 2 : ХХ ст. – С. 109–117.
5. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 6 В. Ф. Дурдуківський, спр. 67098 фп., т. 209. Дурдуківський В. Ф., 1929 р., 237 арк.

А. С. Попович

ВНЕСОК К. ЛУЧАКОВСЬКОГО В ПІДРУЧНИКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТИЛІСТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Спробу окреслити окремі стилістичні аспекти української мови віднаходимо в праці К. Лучаковського “Начерк стилістики, поетики і риторики з додатком про красу мови і будову вірша”, яка вийшла друком 1917 року у Вінніпезі [2].

К. Лучаковський – галицький педагог, класичний філолог, який видавав шкільні підручники (“Читанка” 1892, “Взори поезії і прози” 1894 та ін.) і статті з класичної філології й української літератури.

У вступних завагах до аналізованої праці зазначається, що спочатку це дослідження було видрукуване в 1894 р. як вступна частина до читанки для п'ятого класу середніх шкіл у Галичині [1]. Мета розвідки, на думку видавництва, – подати загальне уявлення про різні роди літератури, тропи та фігури, наукову прозу. Видання рекомендувалося як додаток до шкільного підручника. Вагомість праці в тому, що окремі досліджувані аспекти раніше не розглядалися.